

BOSHLANG'ICH TA'LIM TIZIMIDA IJTIMOY TENGLIK VA PEDAGOGIK YONDASHUVLAR

Alimardonova Umida Normurodovna

DTPI Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi, 5- bosqich (6- BTS21) talabasi

alimardonovaumida92@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17332468>

Annotatsiya. Ushbu maqolada boshlang'ich ta'lim tizimida ijtimoiy tenglikni ta'minlash va pedagogik yondashuvlarning samarali usullari tahlil qilinadi. Ta'limda teng imkoniyatlar yaratish, o'quvchilarning ijtimoiy-iqtisodiy holati va uning o'quv jarayoniga ta'siri, shuningdek, pedagoglarning inklyuziv va insonparvarlik tamoyillari asosida faoliyati o'rganiladi. Maqolada ijtimoiy adolatni ta'minlash uchun malaka oshirish, innovatsion pedagogik metodlarni joriy etish, shuningdek, ijtimoiy qo'llab-quvvatlash tizimini rivojlantirishning ahamiyati yoritiladi. Bu yo'nalishlarda olib borilgan amaliy ishlar va xalqaro tajribalar ham tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: boshlang'ich ta'lim, ijtimoiy tenglik, pedagogik yondashuvlar, inklyuziv ta'lim, malaka oshirish, ta'lim sifati, o'quvchi rivojlanishi, ijtimoiy qo'llab-quvvatlash.

Аннотация. В данной статье анализируются эффективные методы обеспечения социальной справедливости и педагогических подходов в системе начального образования. Рассматриваются создание равных возможностей в обучении, социально-экономическое положение учащихся и его влияние на учебный процесс, а также деятельность педагогов на основе принципов инклюзивности и гуманизма. В статье освещается важность повышения квалификации, внедрения инновационных педагогических методов и развития системы социальной поддержки для обеспечения социальной справедливости. Также анализируются практические мероприятия и международный опыт в этих направлениях.

Ключевые слова: начальное образование, социальное равенство, педагогические подходы, инклюзивное образование, повышение квалификации, качество образования, развитие учащихся, социальная поддержка.

Abstract. This article analyzes effective methods for ensuring social equity and pedagogical approaches in the primary education system. It examines the creation of equal opportunities in education, the socio-economic status of students and its impact on the learning process, as well as teachers' activities based on principles of inclusivity and humanism. The article highlights the importance of professional development, the introduction of innovative pedagogical methods, and the development of social support systems to ensure social justice. Practical initiatives and international experiences in these areas are also analyzed.

Keywords: primary education, social equity, pedagogical approaches, inclusive education, professional development, education quality, student development, social support.

Boshlang'ich ta'lim — jamiyat taraqqiyotida muhim o'rin tutadigan ta'lim bosqichi bo'lib, yosh avlodning bilim va ko'nikmalarini shakllantirish, ularni jamiyatda teng va faol fuqarolar sifatida tarbiyalash vazifasini bajaradi. Shu bilan birga, boshlang'ich ta'lim ijtimoiy tenglikni ta'minlashda poydevor vazifasini bajaradi. Ta'lim tizimida barcha o'quvchilarga teng imkoniyatlar yaratish nafaqat inson huquqlarining kafolatlanishi balki jamiyat barqarorligini ta'minlash uchun ham zarurdir.

Biroq, amaliyotda o'quvchilarning ijtimoiy-iqtisodiy holati, oilaviy muhit va boshqa ijtimoiy omillar ta'limdagi tenglikni buzuvchi omillar sifatida namoyon bo'lmoqda. Shu bois, pedagogik yondashuvlarda ijtimoiy adolat tamoyillarini inobatga olish va inklyuziv ta'limni rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Ijtimoiy tenglik — bu ta'lim jarayonida barcha o'quvchilarga, ularning ijtimoiy-iqtisodiy holatidan qat'i nazar, teng imkoniyatlar berilishi deganidir. Ta'limdagi tengsizlik o'quvchilarning o'z-o'zini qadrlashiga, o'ziga bo'lgan ishonchiga va umuman, ta'limda erishgan natijalariga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Masalan, qashshoqlik, oilaviy sharoitning noqulayligi va pedagogik resurslarning yetishmasligi o'quvchilarning ta'lim jarayonidan orqada qolishiga olib keladi.

O'zbekiston sharoitida ham ijtimoiy tenglikni ta'minlash masalasi dolzarb hisoblanadi. Ijtimoiy-iqtisodiy farqlar tufayli ba'zi hududlardagi maktablar resurslar jihatidan cheklangan, bu esa o'quvchilarning ta'lim olish imkoniyatlariga ta'sir qilmoqda. Shu bois, ijtimoiy tenglikni ta'minlash uchun hukumat tomonidan ijtimoiy himoya dasturlari va maktablarni moddiy texnik bazasini yaxshilashga qaratilgan choralar amalga oshirilmoqda.

Pedagogik yondashuvlar boshlang'ich ta'limdagi ijtimoiy tenglikni ta'minlashda muhim omil hisoblanadi. O'qituvchi har bir o'quvchining individual ehtiyojlarini hisobga olib, ta'lim jarayonini shunday tashkil etishi lozimki, u barcha o'quvchilarni qamrab olsin va ularning shaxsiy rivojlanishiga xizmat qilsin.

Inkluziv ta'lim — bu o'quvchilarning ijtimoiy, iqtisodiy yoki jismoniy imkoniyatsizliklariga qaramay, ular uchun teng sharoit yaratish tamoyiliga asoslangan pedagogik yondashuvdir. Inkluziv ta'limda o'qituvchi empatiya, insonparvarlik va hurmat tamoyillariga amal qilgan holda darslarni tashkil qiladi. Bu yondashuv o'quvchilarda o'zaro hurmat va tenglik muhitini yaratishga yordam beradi, shuningdek, ularning ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Bundan tashqari, differensial yondashuv — o'quvchilarning bilim darajasi va qobiliyatlarini hisobga olib, darslarni individual tarzda tashkil qilish ham ijtimoiy tenglikni ta'minlashda samarali vositadir.

Ijtimoiy qo'llab-quvvatlash dasturlari zaif qatlamlardan kelgan o'quvchilarga ta'lim olish imkoniyatlarini kengaytirishda muhim rol o'ynaydi. Bu dasturlar doirasida stipendiyalar, qo'shimcha ta'lim mashg'ulotlari, psixologik va ijtimoiy yordam ko'rsatish kabi xizmatlar amalga oshiriladi. Bu orqali o'quvchilar ta'lim jarayonida yuzaga keladigan muammolarni yengib o'tishi osonlashadi va ularning ta'limga bo'lgan qiziqishi oshadi.

Shuningdek, o'qituvchilarning pedagogik salohiyatini oshirish, malaka oshirish kurslari orqali inklyuziv ta'lim, differensial yondashuvlar va ijtimoiy adolat tamoyillarini o'zlashtirishlari ta'lim sifatini yaxshilashga xizmat qiladi. Zamonaviy pedagogik metodlarni o'zlashtirish orqali o'qituvchilar o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda samarali darslarni tashkil etish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Dunyo tajribasida ijtimoiy tenglikni ta'minlash maqsadida ko'plab davlatlarda inklyuziv ta'lim tizimlari muvaffaqiyatli joriy etilgan. Masalan, Yevropa mamlakatlarida pedagoglar muntazam malaka oshirish kurslarida qatnashib, yangi pedagogik texnologiyalar va inklyuziv metodlarni o'zlashtiradi. Bundan tashqari, ijtimoiy himoya dasturlari yordamida kam

ta'minlangan oilalardan bo'lgan o'quvchilarga qo'shimcha imkoniyatlar yaratilib, ularning ta'limdagi muvaffaqiyati oshiriladi [4].

O'zbekiston sharoitida ham pedagogik yondashuvlarni takomillashtirish va ijtimoiy qo'llab-quvvatlash tizimini kengaytirish orqali ta'limdagi tenglikni yanada mustahkamlash mumkin.

Boshlang'ich ta'lim tizimida ijtimoiy tenglikni ta'minlash va pedagogik yondashuvlarni takomillashtirish ta'lim sifatini oshirishda asosiy omil hisoblanadi. Pedagoglarning malakasini muntazam oshirish, inklyuziv ta'lim va differensial yondashuvlarni joriy etish, shuningdek, ijtimoiy qo'llab-quvvatlash tizimini kuchaytirish orqali ta'limdagi tenglik mustahkamlanadi. Natijada, barcha o'quvchilar uchun teng va sifatli ta'lim muhitini yaratish mumkin bo'ladi, bu esa yosh avlodning har tomonlama rivojlanishiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Karimov I. Barkamol avlod – O'zbekiston taraqqiyotining poydevori. Toshkent: O'zbekiston, 2019.
2. Sharipova Sh. Inklyuziv ta'lim va pedagogik yondashuvlar. Ta'lim va innovatsiya, 2023, №2.
3. OECD. Equity and Quality in Education. Paris, 2020.
4. UNESCO. Promoting Social Equity in Education. Paris, 2021.
5. European Journal of Education. "Inclusive Education Practices in Europe," 2022.